

Sanatsal Açıdan Donanımlı” Okul Öncesi Eğitim Sınıfında Bir Pilot Uygulama Örneği

A Pilot Study in An “Art Equipped” Preschool Classroom

Gamze BİLİR SEYHAN¹

Şakire OCAK KARABAY²

Geliş Tarihi
Submitted by

13.04.2017

Kabul Tarihi
Accepted by

04.01.2018

Öz

Bu çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının, Okul Öncesi Dönem Çocukları için Görsel Sanat Eğitimi ve Estetik dersine ve bu ders kapsamında geliştirmiş oldukları materyalleri kullanarak bir okul öncesi eğitim sınıfında yaptıkları uygulamaya ilişkin görüşlerinin saptanması amaçlanmıştır. Çalışma Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programının 4. sınıfına devam eden ve söz konusu seçmeli dersi alan 11 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Betimsel bir araştırma olarak yürütülmüş olan bu çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan dersi ve dersle ilişkin uygulamayı değerlendirmelerine yönelik açık uçlu soruların yer aldığı bir form ile elde edilmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın bulguları öğretmen adaylarının uygulamaya yönelik tanımlamaları, uygulamaya yönelik olumlu ve olumsuz algıları ve uygulamaya yönelik önerileri olarak adlandırılan üç tema altında kategorize edilmiştir. Öğretmen adaylarının söz konusu seçmeli dersi ve ders kapsamında yürütülen uygulamayı işlevsel buldukları, bir takım olumlu ve olumsuz noktalar belirttikleri ve uygulamaya yönelik önerilerde buldukları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, okul öncesi öğretmen adayları için söz konusu dersin işlevini yerine getirdiği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi Öğretmen Adayı • Sanat Eğitimi • Tasarım

Abstract

In this study, it is aimed to investigate preschool teacher candidates' views about application in which they performed in a preschool education classroom with art materials. They used the materials developed in Visual Art Education and Aesthetic for Preschool Children, an elective course. This study included 11 preschool teacher candidates enrolled in an elective course at the Ege University, Faculty of Education, Department of Primary Education, Preschool Education undergraduate program. The data were gathered through an evaluation form developed by the researchers. The form contained open-ended questions for teacher candidates' evaluation of the application, which they performed as a course requirement. Descriptive analysis was used for data analysis. Three main themes emerged; teacher candidates' definition of the application, their positive and negative perceptions about the application, and their suggestions for the application. Results revealed that preschool teacher candidates perceived the application as functional, indicated positive and negative thoughts, and made suggestions about the application. In conclusion, this elective course was perceived as functional by the preschool teacher candidates.

Keywords: *Preschool Teacher Candidate • Art Education • Design*

¹ **Sorumlu Yazar:** Gamze Bilir Seyhan (Arş. Gör.), Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İzmir, Türkiye. Eposta: gamze.bilir.seyhan@ege.edu.tr

² Şakire Ocak Karabay (Doç. Dr.), Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İzmir, Türkiye. Eposta: sakire.ocak@ege.edu.tr

Atıf: Seyhan, G.B., & Karabay, Ş.O. (2018). “Sanatsal açıdan donanımlı” okul öncesi eğitim sınıfında bir pilot uygulama örneği. *Ege Eğitim Dergisi / Ege Journal of Education*, 19(1), 19-33. Doi: 10.12984/eegefd.305969

Extended Abstract

The Preschool Education Program, updated in 2013 by the Ministry of National Education, indicated that creative teachers could train creative children. It is important that teachers are open to change and improvement, accept different ideas and applications, keep up with art publications and activities, and conduct research about art and artists in order to become creative. In each steps of vocational career, visual art education should be provided to teachers to support their development. If preschool teachers use aesthetic, original, and remarkable materials in activities, they will increase the functionality of visual art education. A qualified preschool teacher with artistic view and aesthetic sensitivity presents art products, materials, and a rich classroom. By doing this, children's learning potential is enhanced, and an environment in which children develop their creativity is constituted.

For teachers' development, theoretical and applied courses are considered as significant opportunities. It is thought that if teacher candidates have a chance to apply in preschool classrooms what they learn in theoretical course, they would gain more profit from the courses for their professional development. In this study, researchers aimed to create a learning environment in which preschool teacher candidates combine theoretical knowledge with application in the field. Therefore, the purpose of this study was to give an opportunity to teacher candidates for combining theory and practice, and also explore their experiences and suggestions about the elective course entitled as Visual Art Education and Aesthetic for Preschool Children, and its application process in preschools.

In this study, researchers composed an evaluation form to reveal teacher candidates' experiences and suggestions about the mentioned elective course and its application requirement in preschool. The evaluation form included open ended questions. For internal validity of the form, two different experts provided their opinions. Furthermore, a pilot study was conducted, and according to this pilot study, it was revealed that the evaluation form was clear to understandable.

The study group included 11 (9 female and 2 male) teacher candidates who took Visual Art Education and Aesthetic for Preschool Children elective course. In this course, researchers gave information about art approaches and techniques used in preschool education, and creative application samples were examined by all teacher candidates. Furthermore, teacher candidates worked in groups or individually, discussed about materials which they developed, and thought differently to improve their alternative thinking skills. After material development process, teacher candidates were asked to prepare a daily lesson plan by using the developed materials for a preschool class. In the second step of the study, researchers provided an opportunity for teacher candidates' preparing an art-based classroom lesson with their own materials and applying their daily lesson plan with children. In the final step of the study, the evaluation form was used to gather information regarding teacher candidates' experiences, emotions, and thoughts about whole process.

For data analysis, descriptive analysis was used. The answers which teacher candidates gave in the evaluation form were split into categories in accordance with common themes. The themes and categories formed by researchers were organized by receiving support from expert opinion and literature. Essential corrections were made, and researchers reached an agreement on themes and categories. After this process, data were analyzed to code in terms of these themes, and categories.

Findings were gathered under three main themes; teacher candidates' definitions of application, their perceptions, and the suggestions related to the application. Teacher candidates defined the application with four

main categories. These categories appeared as; rich materials support creative thinking; children found materials as interesting; small group work enhance the functionality of activity; and the application strengthen interaction and communication. The second main theme was teacher candidates' perceptions related to the application. Under this theme, teacher candidates' perceptions were grouped under two different categories; positive perceptions, and negative perceptions. Furthermore, positive perceptions included positive sides of application, outcomes of the course, and the place of the course in the curriculum's sub-categories. On the other hand, negative perceptions included negative sides of application, and the place of the course in the curriculum's sub-categories –eighth semester was too late for this course. The last main theme was about teacher candidates' suggestion related to application. Five different categories emerged under this main theme. These were supporting to work in different tables, using assessment in the application, preparing all materials before the application, developing materials with children, and having desire to present different materials in art activities.

In art education programs, education should be experience-based, include application, bring children in competence of using art materials, and improve children's aesthetic sensitiveness. In this context, it is emphasized that education environments have an effect on children's aesthetic development, and these environments should be interesting and stimulating. In this study, preschool teacher candidates applied a daily lesson plan by enriching learning environment with products, photos, sculptures, artistic dolls, paintings, and children picture books. Furthermore, for this application, they used some themes; friendship, helping each other, cooperation, and sharing. Teacher candidates specified that art based learning environment and materials spark children's interests, develop their imagination and creativity, more than a regular class. In addition to this, teacher candidates explained that in a class, having more than one teacher strengthened interaction and communication with children. On the other hand, teacher candidates thought that if this course were at second or third grade, it would be more functional, while most of the participants expressed the necessity of the course in teacher training program.

The major limitation of this study was about 11 teacher candidates' applying the daily lesson plan in only one preschool classroom. Another limitation of the study was related to the physical characteristics of the school. The class, in which teacher candidates applied their plan, has no learning centers and not enough space to present visual materials on the walls or the educational toys in classroom. Because of this reason, teacher candidates had some difficulties in their application.

Giriş

Günümüzde sanat eğitimcileri, sanatın müfredattaki konumuna yönelik fikirleri yoğun bir şekilde tartışmakta bunu okul öncesi dönemde en etkili şekilde öğretmenin yollarını araştırmaktadır (Twigg ve Garvis, 2010). Bu kapsamda sanat öğretiminde ileri sürülen farklı görüşler yaklaşımlarında çeşitliliğini arttırmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda çocuklarla gerçekleştirilen sanatsal etkinliklerde de farklı yaklaşımlar uygulamalarda yerini almıştır. Bu noktada en temel ayrımın öğretmen merkezli boyut ile çocuk merkezli boyut arasında yaşandığı görülmektedir. Öğretmen merkezli yapılanmada öğretmen doğrudan süreçte aktif yönlendiren ve yapılandırıcı bir rol üstlenirken çocuk merkezli yaklaşımda yapılandırmadan uzak çocuğun özgür ve merkezde olduğu bir süreç tanımlanmaktadır (Fox ve Schirrmacher, 2014). Bir diğer yaklaşım ise doğrudan öğretim yerine öğretmenin rehberliğinde esnek bir yaklaşımın benimsenmesidir. Bu yaklaşımda öğretmen bir tema belirleyebilmekte, çeşitli materyalleri tanıtarak çocuklara serbest bir şekilde bunları kullanabilecekleri destekleyici bir ortam yaratmaktadır. Söz konusu süreç boyunca öğretmenin oynayacağı farklı roller bulunmaktadır; öğretmen devam eden bir etkinliği genişletebilir ya da yeni bir teknik sunabilir, öğretmen bir problem durum yaratarak çocuklardan çözüm bulmalarını isteyebilir ya da bu kapsamda etkinlikleri (örn. oyun, fen, matematik etkinliği) ilişkilendirebilir. Nitekim Sharp (2004) erken çocukluk dönemi eğitimcilerine çocuklarda yaratıcılığın geliştirilmesine yardımcı olabilmeleri için yaratıcı bir ortam, oyun yoluyla yeteneklerini geliştirmelerine yönelik uygun rehberlik sunma, yaratıcı bir öğretmen olarak model olma ve çocukların yaratıcı çabalarına övgüde bulunmayı önermektedir.

Eğitim alanındaki literatür incelendiğinde araştırmacıların pek çoğunun sanat eğitiminde yetişkin müdahalesini yararlı görmekle birlikte çocukların sanatsal gelişimi için gerekli olduğu yönünde hem fikir oldukları ifade edilmektedir (Bae, 2004). Çocukları tamamen kendi istekleri doğrultusunda serbest bırakmanın sanat çalışmalarını rutin ve sürekli kendini tekrarlayan bir duruma dönüştürebileceği açıklanmaktadır (Sharp, 2004). Bu noktada kritik bir öneme sahip olan öğretmenlerin işlevi sürecin gidişini ve niteliğini etkilemektedir (Özkan ve Girgin, 2014). Pek çok araştırmacı, çocukların özgürce kendilerini ifade etmelerinde yapılandırma ve özgürlük arasında dengeyi sağlamada öğretmenin rolünün önemine değinmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı (2013) Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yaratıcı çocukları ancak yaratıcı öğretmenlerin yetiştirilebileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla bu konuda eğitimcilere çeşitli görevler düşmektedir. Öğretmenlerin öncelikle kendilerinin yaratıcı olabilmeleri için değişim ve gelişmelere açık ve esnek bir kişilik yapısı geliştirmeleri, farklı fikirlere ve uygulamalara açık olmaları ve çeşitli yayınları, sanat sergileri (fotoğraf, resim, heykel), müze ziyaretleri vb. takip etmeleri ve sanatçılar ve sanat eserleriyle ilgili araştırmalar yapmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Özellikle de okul öncesi alanında öğretmen eğitiminde küçük çocuklar için sanat eğitimini sağlayacak öğretmenlerin yetenek ve bilgi açısından kendilerini güvende hissedecek kadar yeterli donanıma sahip şekilde hazırlanmalarının gerekliliği üzerinde durulmaktadır (Acer, 2011; Bae, 2004; Özkan ve Girgin, 2014). Twigg ve Garvis (2010) bu düşüncüyü biraz daha genişleterek öğretmenlerin mesleki kariyerlerinin her basamağında sanat ile ilişkili eğitimler ile desteklenmeleri ve donatılmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Her ne kadar çocuklar serbest oyun ve yapılandırılmamış sanat çalışmalarında yaratıcılıklarını geliştirecek deneyimler yaşayarak önemli kazanımlar elde etseler de öğretmenin sanat alanındaki mesleki donanım ve yeterliliği çocuğa rehberlik etmekte önemli rol oynamaktadır. Öğretmenler estetik ve sanatsal açıdan donanımlı olmakla birlikte çocukların gelişim seviyelerine uygun, onları çok geniş yelpazede görsel sanat açısından geliştirecek teknik, yöntem ve özgün materyallere eğitim sürecinde yer

vermelidirler. Nitekim araştırmacılar, öğretmen adaylarının çocuğun yaratıcılığını geliştirmek için kullanmayı tercih ettiği farklı teknik ve konuların seçiminde çocukların gelişim aşamalarını çocuğun sanatsal gelişim süreci içinde göz önünde bulundurmaları gerektiğinin altını çizmektedir. Bu görüş öğretmenin uygulamalardaki becerisi ve yetkinliğinin kritik bir öneme sahip olduğunu düşündürmektedir (Ercivan Zencirci, 2012; Özkan ve Girgin, 2014;).

Bütüncül bir yaklaşım doğrultusunda okul öncesi dönem eğitimcilerinin çocukların sanatsal açıdan gelişimlerine yönelik çaba içinde olması, çocukların eğitim ortamında sanat eğitimi yaşantılarının da daha nitelikli olmasını etkileyecektir (Twigg ve Garvis, 2010). Ancak Jalongo (1999) uygulanmakta olan eğitim programının içeriği değerlendirdiğinde en az öğretilenin sanat olduğunu açıklamaktadır. Araştırmacı sanatta sergilenen performansın nedeninin doğuştan getirilen yetenek olmadığını ve klasik sanat eğitiminden kaynaklanmadığını öne sürmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin profesyonel olarak sanatın temelinde gerçekten ne olduğunu dikkate almaları gerektiğinin önemini vurgulamaktadır. Bu noktada açık uçlu etkinlikler ile çocukların hayallerini ve zihinsel sınırlarını zorlayan, kendilerini özgün biçimde ortaya koymalarını destekleyen öğretmenlere duyulan gereksinimin altını çizmiştir. Öğretmenlerin, yaratıcılığı geliştirmek adına çocukların zamanlarını işlevsel olmayan ve sanatsal yaklaşıma uymayan faaliyetlerle geçirmemeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu görüşe göre, bütün bireylerin aynı şekilde bakmasına neden olan benzer ürünler ortaya çıkmasına yol açan kraft tarzı çalışmalardan sakınılması gerekmektedir. Öğretmenlerin çocuklara hazır yapılandırılmış bir yönerge veya materyal önermeleri yerine çocukların materyallere kendi elleri ile şekil vermelerine ya da yeniden şekillendirmeye olanak sağlayacak yaratıcı tasarımlar oluşturmalarına özen göstermeleri önerilmektedir (Acer, 2011). Nitekim okul öncesi dönemde sanat etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilen görsel sanat eğitiminin kağıt kolaj etkinlikleri ve baskı çalışmaları standartlarını da barındırmakla birlikte bunun çok daha ötesinde bir işleve sahip olduğu belirtilmektedir (Abacı, 2011).

Günlük eğitim akışı içerisinde gerçekleştirilen etkinliklerde çocuklara sunulan eğitim materyallerinin estetik değeri yüksek, özgün, dikkat çekici, merak ve ilgiyi toplayacak nitelikte olması görsel sanat eğitiminin işlevselliğini arttıracaktır. Bu bağlamda görsel sanat imgelerinin çocuklar açısından ilgi çekici özellikte olması onların bakış açısını değiştirmek için birer uyarandır (Aykut, 2006). Nitekim sınıf ortamında görselliğin, sanatsal donanımın ve estetiğin müfredat ve sınıf içi düzenleme ile uyum içerisinde hareket ettiği öğretme ve öğrenme sürecine katkıda bulunduğu ve bilgilendirme amaçlı açık ve örtük mesajlar oluşturduğu ifade edilmektedir (Apps ve MacDonald, 2012).

Bu noktaya kadar okul öncesi görsel sanat eğitiminde, donanımlı öğretmen faktörünün önemi üzerinde durulmuştur, ancak bu katkıyı artırabilecek diğer unsurlar da göz ardı edilmemelidir. Okul öncesi eğitim ortamının estetik ve sanatsal açıdan zengin uyarınlar ile donatılmış olmasının ve sınıfta sergilenen sanatsal ürünlerin, posterlerin, baskı çalışmalarının ve çeşitli görsellerin eğitim programına uygun amaçlar doğrultusunda üzerinde paylaşımlarda bulunabilecek şekilde yapılandırılmasının bu kapsamda kritik bir işleve sahip olduğu düşünülmektedir (Fox ve Schirrmacher, 2012). Sanatsal bakışa sahip estetik duyarlılığı yüksek bir öğretmenin rehberliğinde sunulan ürünler, materyaller ve çevre desteği sayesinde çocuklardaki öğrenme potansiyeli artacak ve beceri ve yaratıcılık özgün ve rahat biçimde ortaya çıkabilecektir. Bu kapsamda çocuğa gözlem olanağı sağlayabilecek, uyarıcı açıdan zengin bir ortam sunabilecek, sağlanan yeni uyarınları eskilerle kıyaslayarak değerlendirme yaptırabilecek ve bu doğrultuda yeni değerler ürettirebilecek, araştırma yaparak bulduklarını deneyecek her ortamın sanat eğitimi atölyesi olabileceği belirtilmektedir (Aykut, 2006).

Öğretmen adaylarının mesleki yaşantılarında yukarıda sözü edilen boyutları uygulamaya geçirebilmelerinde lisans eğitimlerindeki teorik ve uygulamalı derslerin önemli bir fırsat olduğu düşünülmektedir. Alanda gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde genel bir eğilim olarak Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, Yaratıcılık ve Geliştirilmesi, Materyal Geliştirme gibi dersler kapsamında öğretmen adaylarının kazanmış oldukları bilgi ve becerileri, derse ilişkin beklentileri ve önerileri araştırılmakta ve sonuçları bu bağlamda tartışılmaktadır (Acer, 2001; Güven, 2006). Ancak öğretmen adaylarının söz konusu teorik kazanımları sınıf ortamındaki uygulamalarda nasıl sergiledikleri üzerinde daha fazla araştırmaya gereksinim duyulmaktadır. Ercivan Zencirci (2012) farklı konu ve teknik bilgilerin yanı sıra öğretmenlerin uygulamalardaki becerilerinin ve yetkinliklerinin kritik bir işleve sahip olduğunu belirtmektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarına Okul Öncesi Dönemde Resim Eğitimi dersinde kolaj çalışmasına yönelik bir eğitim vermiş ve eğitim sonrasında sanatsal ürünlerini ortaya koyabilecekleri bir uygulama fırsatı sağlamıştır. Araştırmacı çalışma sonucunda adayların artık malzeme kullanarak sanatsal ürün yaratabileceklerine yönelik yetkinliklerinin arttığını gözlemlediğini dile getirmiştir.

Aday öğretmenlerin öğretim elemanlarıyla birlikte aldıkları eğitimleri uygulama kapsamında sınıf ortamında çocuklara sunarak deneyimlemelerinin profesyonel açıdan onlara çok daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Teorik ve uygulamalı dersler kapsamında öğretmen adaylarının edindikleri teorik bilgileri okul öncesi eğitim ortamında çocuklarla birebir etkileşim içinde yaşantı yoluyla deneyimlemelerine ve adayların süreci bu kapsamda değerlendirmelerine olanak sağlanması söz konusu derslerin işlevini artıracaktır. Böylelikle adaylar zengin ve özgün bir sanatsal ortamda gerçekleştirdikleri pilot uygulamalar ile çocukların tepkilerini, heyecanlarını ve neler yapabileceklerini gözleme şansına sahip olabileceklerdir. Bu bakış doğrultusunda bu çalışmada Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programında son sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının, Okul Öncesi Dönem Çocukları için Görsel Sanat Eğitimi ve Estetik dersi kapsamında edindikleri yetkinlikleri alanda çocuklarla etkinlik uygulamalarında sınamalarına olanak sağlamak amaçlanmıştır. Bu çalışmanın uygulamaya olanaklı derslerin teorik yapıdan çıkartılarak uygulamadaki işlevlerinin sınanmasına ve ders içeriklerinin bu bağlamda geliştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Okul öncesi öğretmen adaylarının Okul Öncesi Öğretmen Adayları için Görsel Sanat Eğitimi ve Estetik dersinde kazanmış oldukları bilgi ve becerilerini uygulama sürecinde deneyimlemeleri ve bu kapsamda derse ilişkin beklenti ve önerilerinin belirlenmeye çalışıldığı araştırma nitel araştırma tekniklerinin kullanıldığı betimsel bir durum saptaması niteliğinde gerçekleştirilmiştir. Betimsel analizde amacın, araştırma sürecinde elde edilmiş olan bulguları düzgün, anlaşılır ve yorumlanmış şekilde okuyucuya aktarmak olduğu belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan dersi ve derse ilişkin uygulamayı değerlendirmelerine yönelik açık uçlu soruların yer aldığı bir form kullanılmıştır. Değerlendirme formunun iç geçerliğini sağlamak için değerlendirme formu iki alan uzmanının görüşüne sunulmuş ve düzenlenmiştir. Değerlendirme formu araştırmada kullanılmadan önce bir öğretmen adayına sunulmuş pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve soruların açık ve anlaşılır olduğu belirlenmiştir. Pilot uygulamada değerlendirme formunun öğretmen adayı tarafından doldurulmasının yaklaşık 20–25 dakika sürdüğü gözlenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışma Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programının 2015-2016 öğretim yılında son sınıfta okuyan ve Okul Öncesi Öğretmen Adayları için Görsel Sanat Eğitimi ve Estetik dersini seçmeli ders olarak alan 11 (9'u kız, 2'si erkek) öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir.

Süreç: Okul Öncesi Dönem Çocukları için Görsel Sanat Eğitimi ve Estetik Dersi

Bu çalışmada, son sınıfta okumakta olan öğretmen adaylarıyla birlikte bir dönem boyunca Okul Öncesi Dönem Çocukları için Görsel Sanat Eğitimi ve Estetik dersi kapsamında okul öncesi alanında yaygın bir şekilde kullanılmakta olan yaklaşımlar ve teknikler araştırılmış, özgün farklı uygulamalara (örn. kağıt hamuru, oyuncak tasarımı, baskı çeşitleri, görsel sanat eserleri) özellikle yer verilmiştir. Çok çeşitli tasarımların oluşturulmasında sıklıkla kullanılan artık materyallerden ziyade doğadan toplanmış veya özgün artık materyal özelliği taşıyan her türlü malzemenin kullanılması ve araştırılmasıyla ders içeriği zenginleştirilmiştir. Ders kapsamında bireysel ve grup çalışmalarına olanak tanınmış ve geliştirilen tasarımlar sıklıkla öğretmen adayları ile birlikte tartışılmış, alternatif düşünme biçiminin ve düşünsel esnekliğin gelişmesine olanak sağlamak amaçlanmıştır. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının sanatsal ürünleri değerlendirebilmeleri, bunları geliştirebilmeleri ve bunları sınıf ortamında farklı etkinlikler ile nasıl kullanabileceklerine yönelik esnek bir bakış açısı kazanmaları desteklenmiştir. Bir dönem boyunca dört gruba ayrılan öğretmen adaylarıyla çeşitli kavramlarla ilişkili eğitici oyuncaklar incelenmiş ve bazı soyut sosyal becerileri geliştirebilecek kavramlar (örn. işbirliği, yardımlaşma) ile ilişkili sanatsal ve estetik açıdan zengin tasarımlar ve oyun materyalleri geliştirilmiştir. Daha sonra, öğrencilerden bu tasarımları da göz önünde bulundurarak Türkçe, okuma yazmaya hazırlık ve sanat etkinliklerini kapsayacak şekilde yarım günlük bir eğitim akışı hazırlamaları istenmiştir. Bu akışları hazırlarken her bir etkinliğin estetik ve görsel sanat açısından donanımlı olmasına sosyal duyarlılığı arttıracak nitelikte olmasına ve özgün, doğal materyaller ile zenginleştirilmesine önem verilmiştir. Daha sonra, her bir yarım günlük eğitim akışı sınıf ortamında hep birlikte tartışılmış içeriklerinden seçilen etkinliklerle sanatsal ve estetik donanıma sahip bir günlük pilot eğitim akışı hazırlanmıştır. Böylelikle öğretmen adaylarının birbirleriyle fikir alışverişinde bulunmalarına ve çok çeşitli fikirlerin geliştirilmesine olanak sağlanmıştır.

Çalışmanın ikinci basamağında adayların aldıkları eğitim doğrultusunda sınıf ortamını olabildiğince özgün materyal ile düzenlemeleri ve ürettikleri oyuncakları, tasarımları ya da görsel materyalleri kullanarak eğitim akışını yaşantı yoluyla sınıf ortamında sınamalarına olanak sağlanmıştır. Çalışmanın bu basamağında adayların bu süreçte 5-6 yaş grubundan çocukların farklı doğal uyaranlara, sanat ve estetik değeri yüksek görsel tasarımlara ve oyuncaklara yönelik tepkilerini gözlemlmelerine ve ortamın çocuklarda keşfetme ve yaratma potansiyelini nasıl tetiklediğini deneyimlemelerine fırsat verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın üçüncü aşamasında uygulama tamamlandıktan hemen sonra adayların gerek ders aşamasını gerekse uygulama aşamasındaki deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini değerlendirmek için açık uçlu 6 sorunun yer aldığı bir değerlendirme formunu bireysel olarak doldurmaları istenmiştir. Çalışma kapsamında veri toplama aracı olarak kullanılmış olan bu değerlendirme formu, literatür göz önüne alınarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Uzman görüşü alınarak son hali verilen değerlendirme formundaki sorular açık uçlu olduğundan öğrencilerin bazıları sorulara birden fazla cevap vermişlerdir. Formda öğrencilerin kazandıkları bilgi ve becerileri, derse ilişkin beklentileri ve uygulama hakkındaki düşünceleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Sorular aşağıda sunulmaktadır:

1. Çocuklarla gerçekleştirmiş olduğunuz bu pilot uygulamayı daha önce Öğretmenlik Uygulaması derslerinde gerçekleştirdiğiniz uygulamalarınızla karşılaştırdığınızda sizce bir farklılık var mıydı?
2. Bu uygulamada en beğendiğiniz noktayı/anı/olayı yazabilir misiniz?
3. Bu uygulamada en kötü noktayı/anı/olayı yazabilir misiniz?
4. Tüm süreci göz önüne aldığınızda siz olsanız bu süreci nasıl uygulardınız?
5. Bu dersin okul öncesi eğitim programında yer alması hakkındaki görüşlerinizi açıklayınız.
6. Bu ders kapsamında sahip olduğunuzu düşündüğünüz kazanımlar nelerdir?

Verilerin Analizi

Aday öğretmenlerin değerlendirme formuna verdikleri cevaplardan elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç, araştırmada elde edilen bulguları düzgün, anlaşılır ve yorumlanmış şekilde okuyucuya iletmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda veriler okuyucunun anlayabileceği şekilde özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler her bir soru için ayrı ayrı listelenmiştir. Ardından her sorunun içeriği analiz edilmiş ve sorulara verilen yanıtlar ortak temalar doğrultusunda kategorilere ayrılmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan kategori alt dalları, iki uzmandan ve literatürden destek alınarak organize edilmiş, düzeltmeler yapılmış ve kategoriler üzerinde fikir birliğine varılmıştır. Bu sürecin ardından veriler tekrar okunarak belirlenen kategori ve alt kategorilere göre kodlanmıştır. Veriler alandan bir uzmanın tutarlılık incelemesine tabii tutularak oluşturulan temaların içeriğe uygunluğu için onay alınmış ve tutarlılık düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda, Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı formülü kullanılmış ve kodlayıcılar arasında % 92 oranında bir tutarlılık olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgular bölümünde öğretmen adaylarının görüşlerinden bir veya daha fazla ifade direkt alınarak tırnak içinde verilmiş ve yorumlanmıştır. Etik sorunları önlemek amacı ile öğretmen adaylarının kimlik bilgileri açık olarak verilmemiş ve K1, ... K11 olarak kodlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Aday öğretmenlerin değerlendirme formunda yer alan sorulara vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bulgular bu bölümde üç temel tema altında sunulmaktadır. Bu temalar; öğretmen adaylarının uygulamaya yönelik tanımlamaları, algıları ve önerileri olarak sıralanmaktadır.

Öğretmen Adaylarının Uygulamaya Yönelik Tanımlamaları

Bu bölümde, öğretmen adaylarının araştırma kapsamında yürütülmüş olan uygulamaya yönelik tanımlamaları ele alınmaktadır. Öğretmen adaylarından, birinci soruda araştırma kapsamında çocuklarla gerçekleştirmiş oldukları pilot uygulamayı daha önce öğretmenlik uygulaması kapsamında gerçekleştirdikleri uygulamalar ile karşılaştırmaları ve bu bağlamda farklılıkları değerlendirmeleri istenmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar “uygulamaya yönelik tanımlamalar” teması altında sunulmaktadır. Aday öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde, pilot uygulamanın 4 temel kategoride (*materyal zenginliği yaratıcı düşüncüyü desteklemektedir, materyaller çocuklar tarafından daha fazla dikkat ve ilgi çekici bulunmuştur, küçük grup etkinliğinin işlevselliğini arttırmıştır ve etkileşim ve iletişimi güçlendirmiştir*) katkı sağlayan bir süreç şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Söz konusu dört kategori ve içeriğine yönelik ifadeler sırasıyla aşağıda açıklanmaktadır. Pilot uygulamada çocuklara sunulan zengin materyallerin ve etkinliklerin düşünsel olarak çocukları desteklediği, sanatsal, estetik bakışı, yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirdiği görüşü adaylar arasında dört kategori içinde en sık (f=6) ifade edilen kategori olmuştur. Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

Uygulamada çocukların farklı materyalleri görmesiyle kendi yarattıkları şeylerde gördüklerini estetik boyutlarıyla yansıtmaya çalıştıkları ve daha yaratıcı bir şekilde sürece katıldıkları gözlemlendi. (K6)

Derste yapılandırılmış materyallerin bazı noktaları alınarak çocuklarla yeni materyaller oluşturuldu. Ortaya sentez ürünler çıktı diyebiliriz. Benim açımdan bunu görmek güzeldi. Bir senedir aynı sınıfla çalıştığım için becerilerinin ne düzeyde olduğunu biliyordum. Ancak hayal gücü tahmin edilemez bir yetenek. Etkinliklerde fazlasıyla vardı. Bunu gözlemek her zamanki gibi güzel. (K7)

Pilot uygulamada ortaya çıkan bir diğer farkın örnek materyallerin ve uyarıcıların çocukların ilgisini ve dikkatini daha fazla çektiği (f=3) yönünde ortaya çıkan kategori olmuştur.

Çocuklar materyalleri görünce oynamaktan ziyade sadece baktılar. Çok şaşırılmış gibiydiler. Farklı olan şeyi her zaman merak ediyorlar ve merak ettikleri şeye de dikkatleri daha çok yoğunlaşabiliyor. Bu açıdan farklıydı diye düşünüyorum. (K10)

Sınıfta farklı uyarıcıların olması öncelikle çocukların dikkatlerini çekti çok çeşitli materyal olmasına rağmen süreç içinde ilgileri dağılmadı. (K6)

Ayrıca çalışmada bir adayın söz konusu pilot uygulamanın küçük grubun etkililiğini arttırdığını ifade ettiği saptanmıştır.

Evet, fark vardı. Misal küçük grup etkinliğini bu kadar etkili kullanmak en önemli ayrıntıydı. (K1)

Son olarak bir aday da söz konusu pilot uygulamanın etkileşimi ve iletişimi arttırdığı yönünde bir görüş bildirmiştir.

Bireysel olarak birebir ilgilenme fırsatım olduğu için aramızda daha çok etkileşim oldu. Daha çok iletişim kurdum, paylaşım yaptım. (K8)

Öğretmen Adaylarının Uygulamaya Yönelik Algıları

Bu bölümde, öğretmen adaylarının araştırma kapsamında yürütülmüş olan uygulamaya yönelik algıları ele alınmaktadır. Bu temel tema altında katılımcıların algıları olumlu ve olumsuz algılar olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Ayrıca, olumlu algılar kategorisi altında uygulamanın olumlu yanları, dersin kazandırdıkları ve dersin eğitim programındaki yeri alt kategorileri oluşturulmuştur. Öte yandan, olumsuz algılar kategorisi altında ise uygulamanın olumsuz yanları ve dersin eğitim programındaki yeri alt kategorileri elde edilmiştir. Bu temaya ait bulgular, bu kategoriler ve alt kategoriler doğrultusunda sunulmaktadır.

Öğretmen adaylarından, ikinci soruda araştırma kapsamında çocuklarla gerçekleştirmiş oldukları pilot uygulamada en beğendikleri noktayı/anı/olayı açıklamaları istenmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar, uygulamaya yönelik olumlu algılar kategorisinin ilk alt kategorisini oluşturmuştur. Öğretmen adaylarının cevapları sınıf donanımında materyallerdeki çeşitlilik (f=8) ve uygulamada birden fazla öğreticinin olması (f=2) en beğendikleri unsur olarak iki alt kategoride ayrımlaştırılmıştır. Sınıf donanımında materyallerdeki çeşitlilik kategorisi kendi içinde çeşitli ürünlerin geliştirilmesi (f=3), deneyim olanağının sağlanmış olması (f=5) ve çocukların ilgisinin artması (f=6) olarak üç alt boyut içinde açıklanmıştır. Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

En beğendiğim olay, sanat etkinliğiydi. Çocuklar farklı farklı materyaller ile tahminlerimin çok üstünde ürünler çıkardılar. Ayrıca gün boyu yaşanan sürecin, materyallerin tanıtılmasının, ardından masalarda sanat etkinliğinin yapılmasının birbirini tamamladığını düşünüyorum. (K2)

Uygulama sırasındaki koordinasyon en beğendiğim nokta oldu. Ayrı ayrı çalışma masalarında farklı materyallerle çalışılması güzel oldu. Çocukların farklı deneyimleri yaşamalarını sağladı. (K3)

En beğendiğim nokta güne başlama zamanıydı. Tüm çocuklar sınıfa yeni gelen materyallerin etkisinde kalmışlardı ve ilgileri oldukça fazlaydı. (K4)

Güne başlama zamanında çocuklara materyalleri amaçlarıyla tanıtırken onların da soru sorarak sohbete katılmaları ve farklı malzemelerle oluşturulan masalara çocukların ilgisini yönetmesi en çok hoşuma giden anlar oldu. (K7)

Uygulamada birden fazla öğreticinin olması kategorisine yönelik bir örnek ise şu şekilde verilebilir:

Bir çocuk yanıma geldi ve öğretmenlerim bana yardım eder misiniz diye sordu. Çocuğun materyal üretirken aynı anda iki öğretmen adayı olarak ona destek olmamız beni çok mutlu etti ve keyiflendirdi. (K1)

Öğretmen adaylarının uygulamaya yönelik olumlu algıları kategorisini oluşturan ikinci alt kategori dersin kazandırdıklarına ilişkin yanıtlarından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarına altıncı olarak “*Bu ders kapsamında sahip olduğunuzu düşündüğünüz kazanımlar nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlar kendi içinde kişiliğe özgü kazanımlar (f=6) ve mesleğe özgü kazanımlar (f=19) olarak iki kategori altında toplanmıştır. Kişiliğe özgü kazanımların beş alt boyut kapsamında kendine güvenin, motivasyonun ve deneyimin artması (f=3), esnek bir düşünce yapısının gelişmesi (f=1), bireysel yetilerin keşfedilmesi (f=1) şeklinde ayrımlaştırılmıştır. Bu boyutlara örnek bir görüş aşağıda sunulmaktadır:

Çok ciddi deneyim ve motivasyon kazandırdı. Tabii ki ciddi bir güven sağladı ayrıca. (K1)

Mesleğe özgü kazanımlar ise sekiz alt boyut kapsamında değerlendirilmiştir. Bu alt boyutlardan en çok ifade edilen kazanımlar sırasıyla şu şekilde açıklanabilir; materyal çeşitliliği ve farklı teknikler öğrenmek (f=9) ve zengin materyalin uygulamada önemini kavramak (f=5), sanat ve estetiğin öneminin farkına varmak (f=3), soyut hassas kavramların da çocuklara kazandırılabilceğini öğrenmek (f=1), işbirliği içinde çalışmanın katkısını gözlemlemek (f=1). Her bir kategoriye örnek aşağıda verilmektedir.

Bu dersin bana kazandırdığı, çocukların zengin materyaller ile donatılmış bir sınıfta çok daha verimli çalışarak çok daha sanatsal ürünler çıkartabileceğini gözlemlemiş oldum. (K2)

Geriye dönüp baktığımda bu ders için evet doğal malzemelerle birçok şey yapılabilir, evet ben bir şeyler yapabiliyorum kendimi azıcık bile zorladığımda çok şeyler yapabiliyordum bu derste söyledim. (K3)

Sınıf olarak çok güzel şeyler yaptık. Çocuklar için aslında pek de malzemenin önemli olmadığını yaratıcılıklarını zorladığımızda aslında çevresinde gördüğü her şeyi her şekilde kullanabileceğini, sanatın ne olduğunu estetiğin ne olduğunu bu dersle öğrendim. Aslında farkına vardım daha doğru olur. (K3)

Her türlü malzemenin bir sanat çalışmasında kullanılabilceğini ve bir konudaki düşüncelerin sürekli olarak değişebileceğini, sabit fikirli kalmamayı kazandırdı. (K5)

Kendimde farkında olmadığım ilgilerimi ve yetilerimi görmeme yardımcı oldu. Uygulama ile 2 dönem almış olduğum sanat dersinde öğrendiklerimi transfer edebilmemi sınıf ortamında ürettiklerimizi nasıl uygulayabileceğimizi görmemi sağladı. (K6)

İşbirliğiyle inanılmaz etkili ve güzel etkinlikler uygulayabileceğimizi öğrendim. (K1)

Bu ders okul öncesi sanat eğitimine karşı farklı bir bakış açısı kazanmamı sağladı. Aslında sadece sınıf içerisindeki materyallerin değil de doğada bulunan birçok materyalin çocuklar için çok önemli uyarıcılar olduğunu ve onların yaratıcılıklarını destekleyici çok önemli araçlar olduğunu öğrendim.

Çocuklara farklı materyaller sunduğumuzda ortaya muhteşem çalışmaların çıkabildiğini öğrendim. Sanırım benim için bu dersin en büyük katkısı bu oldu. (K9)

Bu dersin kesinlikle verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Eğer benim gibi yaratıcılık kısmı törpülenmiş biri bu dersi alıyor ise kesinlikle başta zorlanacaktır ama zaman ilerledikçe yeni şeyler öğrenmenin tadına da varacaktır.(K9)

Öğretmen adaylarının uygulamaya yönelik olumlu algıları kategorisini oluşturan son alt kategori dersin eğitim programındaki yerine ilişkin yanıtlarından oluşmaktadır. Bu kapsamda, öğretmen adaylarına bu dersin okul öncesi eğitim programında yer alması hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Dersin yorucu olduğunu ifade eden bir aday öğretmen dışında çalışmada yer alan öğretmen adaylarının tamamı dersin programda olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Üç aday öğretmen bu seçmeli dersin son sınıf yerine 2 veya 3'üncü sınıfta olması gerektiği yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu açıklamalara aşağıda yer verilmektedir.

Bu ders öğretmen olacak herkesin estetik algısını yükseltmesi ve bunu sınıfında kullanabilmesi için alması gereken bir ders olduğunu düşünüyorum. (K5)

Bence olmalı. Yaptığımız materyaller sayesinde daha fazla bilgilendiğimi düşünüyorum. Materyallerimiz sayesinde bizden sonra gelecek arkadaşların da daha nitelikli materyaller hazırlayacağını düşünüyorum. (K8)

Bu dersin kesinlikle olması gerektiğini düşünüyorum. Farklı bir bakış açısı kazanmak ve okul öncesi sanat faaliyetlerinde alışılmışın dışında çalışmalar kazanmak için bu dersin olması gerektiğini düşünüyorum. (K9)

Öğretmen adaylarının uygulamaya yönelik algıları teması altında yer alan ikinci kategori olumsuz algılar kategorisidir. Bu kategori altında, uygulamanın olumsuz yanları ve dersin eğitim programındaki yeri alt kategorileri yer almaktadır. Öğretmen adaylarından, araştırma kapsamında çocuklarla gerçekleştirmiş oldukları pilot uygulamadaki en kötü noktayı/anı/olayı açıklamaları istenmiştir. Öğretmen adaylarından gelen yanıtlar üç alt kategori altında ve şu şekilde toplanmıştır; ön hazırlık süreci aksaklığı (f=3), süre kısıtlılığı (f=2) ve materyallerin çocukların oynamasına daha az imkân sağlaması (f=1) toplanmıştır. İki aday uygulama sırasında olumsuz bir durum yaşanmadığını açıklamıştır. Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

Uygulamalardaki en kötü kısım bazı etkinliklere tam olarak hazırlıklı gitmemiş olmamızdı. Mesela Türkçe etkinliği için okuyacağımız hikaye kitabı yoktu unutulmuştu ve son anda projeksiyon yardımıyla hikaye okundu. Eğer hikâyeyi bulmamış olsaydık önceden planladığımız etkinliği değiştirerek yerine doğaçlama bir etkinlik yapmak zorunda kalacaktık. (K7)

Sınıf içerisinde öğretmen ve öğrencilerin gün boyunca keyif aldıklarını düşünüyorum. Olumsuz bir durum olarak sadece sürenin kısıtlı olması göz önüne alınabilir. (K5)

Kötü nokta olarak değil fakat sanat etkinliği çok çabuk, birden bitti ve biz de dâhil olmak üzere çocuklar da ne olduğunu farkına varamadılar. (K11)

Materyallerin daha oynanabilir olması daha iyi olurdu bence. Çünkü çocuklar dokunmaktan çekiniyor gibiydiler. (K10)

Olumsuz algılar kategorisinde yer alabilecek ikinci alt kategori dersin eğitim programındaki yeri ile ilgili bulgudan oluşmaktadır. Öğretmen adaylarından birinin bu konuya ilişkin yanıtı aşağıda yer almaktadır:

Bence bu ders 4. sınıfın dersi olmamalı. Staj, araştırma projesi, KPSS, son dersler ve sınavlarıyla beraber bu dersi götürmek oldukça zor. (K3)

Öğretmen Adaylarının Uygulamaya Yönelik Önerileri

Bu bölümde, bulguların son kısmını oluşturan ve öğretmen adaylarının uygulamaya yönelik önerileri temasını oluşturan bulgular sunulmaktadır. Öğretmen adaylarından pilot uygulamada gerçekleşen tüm süreci değerlendirmeleri ve yeniden bir uygulama yapacak olsalardı bu süreci nasıl uygulayacaklarını paylaşmaları istenmiştir. Altı öğretmen adayı bu süreci işlevsel bulduğunu belirtmiştir. Ancak yine de her bir adayın sürece destek sağlayacak önerilerde buldukları saptanmıştır. Bu önerilere bir örnek olarak şu açıklama verilebilir:

Tüm süreci göze aldığımda bu süreci yine aynı şekilde uygulardım, çünkü gayet başarılı bir çalışmaydı. Belki sanat etkinliği için çocukların kullanabilecekleri daha farklı materyallere yer verirdim. (K9)

Adayların söz konusu önerileri kendi içinde beş farklı kategoride ele alınmıştır. Bu kategoriler; farklı masalarda çalışılmasının desteklenmesi (f=3) (uygulama okulunda merkezler bulunmamaktaydı), değerlendirme basamağına yer verme (f=3), uygulamada eksiksiz hazırlık yapılması (f=1), eğitim sürecinde kullanılacak materyallerin hazırlanmasına çocukları da dâhil etme (f=1) ve sanat etkinliğinde daha farklı materyaller sunma isteği (f=1) olarak belirlenmiştir. Kategorilere örnekler ise sırasıyla aşağıda yer verilmektedir.

Çocuklar ayrı masalarda çalıştıktan sonra diğer masalarda da yapılanları görmeleri ve farklı materyaller ile yeni şeyler üretebilmelerini sağladım. Ayrıca etkinlik sonunda yapılan çalışmaların çocuklar tarafından anlatılmasına sunulmasına fırsat verirdim. Bu durumların da zamanın kısıtlı olması sebebiyle yapamadığımı düşünüyorum. (K3)

Sanat etkinliğinde ise kullanılan materyallere göre masaları ayırırdım, her masada aynı sayıda çocuk çalışacak biçimde. Belirlenen süre bitiminde masalarda çalışan çocukların farklı masalara geçerek orada daha önce çalışan arkadaşının ürettiği şeye devam etmesini sağlayarak yaratıcılıklarını bir üst boyuta taşımalarına yardım ederdim. Tüm çocukların tüm masalarda çalışması sağlandığında sanat süreci sonlandırılarak oyun etkinliği ve günü değerlendirmeye süreci sonlandırırdım. (K6)

Uygulama sınıflarına materyalleri bölüştürür, materyallerin yapım sürecine çocukları da katar, belirli aralıklarla materyalin geldiği noktayı çocuklara gösterir ve bu materyali haftalık plan içerisine koyar, materyalin ilerleyen sürecine çocukların da tanık olmasını isterdim. Son olarak materyali çocuklara getirir ve sunarım. (K11)

Tartışma

Okul öncesi eğitimin önemli amaçları arasında çocuklara sanatsal bir bakış açısı kazandırmak, yaratıcılığı ve estetik duyarlılığı geliştirmek ve kendi duygularını ifade etmeyi öğretmek yer almaktadır. Bu kapsamda çocuğun yaratıcılığının geliştirilmesinde sanat eğitimi programlarının önemli bir işleve sahip olduğu düşünülmektedir. Bu programların düzenlenmesinde yaşantıya dayalı olması, uygulamaya olanak vermesi, çocuğa sanatsal malzemeleri kullanacak yetkinliği kazandırması ve çocuğun estetik duyarlılığını geliştirmesi dikkat edilmesi gereken kritik unsurlar olarak belirtilmektedir (İlhan, 2005). Bütün çocukların yaratıcı potansiyele sahip oldukları gözlenmektedir, ancak bunu egzersiz yaparak geliştirme ve deneyimleme olanağı sunulmadığı takdirde bu yaratıcı potansiyellerinin gizli kalabileceği düşünülmektedir (Fox ve Schirmacher, 2014). Bu nedenle çocuklarda yaratıcılığın gelişimi şansa bırakılmamalıdır. Nitekim okul öncesi eğitimde ve ilkokulda bazı çocuklara yaratıcılıklarını geliştirme fırsatları sunulmadığında veya teşvik edilmediklerinde herkesin belli bir düzeyde sahip olduğu bu becerinin gelişimi istenilen seviyeye ulaşamayacaktır. Çocukların farklı yeteneklere, farklı kişilik özelliklerine ve farklı geçmiş yaşantılara sahip olması bazı çocukların kendilerindeki yaratıcılığı ortaya koymada ya da ifade etmede sıkıntılar yaşamasına yol açabilmektedir.

Bu kapsamda, çocukların estetik gelişimlerinde öneme sahip olan eğitim ortamlarının ilgi çekici ve uyarıcı nitelikte olması gerektiği vurgulanmaktadır. Çocukların çevreleri estetik nesnelere donatılmalı, doğal nesnelere, kartpostallar, koleksiyonlar, sanat kitapları, heykeller sanatsal bebekler, tablolar, resimli çocuk kitapları gibi yaratıcılığı teşvik eden eğitici materyaller ya da sanatsal nitelikte malzemeler sınıf ortamında yer almalıdır (Acer ve Ömeroğlu, 2008; İlhan, 2005). Jalongo (1999) sanat malzemeleri seçerken yiyecek (makarna, mercimek vb.) kullanmamak gerektiğini, bu durumun çocuklara gerçek sanatçı olmadıkları yönünde bir mesajı dönüştürebileceğini belirtmektedir. Tıpkı gerçek sanatçılar gibi sağlam ve nitelikli malzemeler seçmenin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Sanatsal estetik yapıyı destekleyecek eğitim ortamlarının işlevlerini arttıracak farklı teknik ve yöntem uygulamalarının da çocuğun heyecanını körüklediği açıklanmaktadır (Ercivan Zencirci, 2012). Okul öncesi dönemde görsel sanatlar çerçevesinde verilen sanat eğitimi ancak sanatsal bakışa sahip, estetik duyarlılığı yüksek yetkin bir öğretmenin rehberliğinde gerçekleştiği takdirde işlevsel olabilecektir. Bu doğrultuda, çocuklara sunulan ürünler, materyaller ve çevre desteği sayesinde çocuktaki öğrenme potansiyeli artabilir, çocuklar becerilerini ve bilgilerini özgün ve rahat biçimde ortaya çıkarabilir (Aykut, 2006).

Bu çalışmada, öğretmen adayları arkadaşlık, yardımlaşma, işbirliği, paylaşma gibi temaları harekete geçirecek eserlerle, fotoğraflarla, üç boyutlu heykellerle, sanatsal bebeklerle, tablolarla, resimli çocuk kitapları ile sınıftaki öğrenme merkezlerini zenginleştirerek bir yarım günlük eğitim akışı uygulamışlardır. Bu uygulama öğretmen adaylarının yaratıcılık ve sanata ilişkin becerilerini kullanmalarına olanak sağlamıştır. Bu çalışmada öğretmen adayları literatür ile örtüşen saptamalarda bulunmuşlardır. Çocuklara sunulan sanatsal estetik yapıyı destekleyen eğitici ortam ve materyallerin çocukların daha fazla ilgisini çektiğini onların hayal güçlerini ve yaratıcı düşüncelerini geliştirdiğini, çeşitli ürünler geliştirerek farklı deneyimler yaşamalarına yol açtığını belirtmişlerdir. Fox ve Schirmacher (2014) öğretmenlerin yaratıcı etkinliklerin önemini kavramalarını ve bu doğrultuda yaratıcı etkinliklere değer vermelerini ve bunu uygulamalara yansıtılmalarını çocuklar açısından çok kıymetli bulmuşlardır. Aykut (2006) tarafından belirtilen dört yedi yaş şematik öncesi dönemde çocuklar çevrelerine bulunan her şeyle bilişsel olarak ilişki kurmaya başlamaktadırlar. Bu süreçte, her nesnenin diğeriyle ilgisini kavrayarak biçimi, rengi ve dokusu hakkında bir keşif dönemi geçirirler. Bu gelişimsel süreç içinde olan çocuklara hayal güçlerini harekete geçirici, tasarım yapma gücünü geliştiren, nesnelere değişik anlamlar yükleyerek bunları yaratıcılığa dönüştüren sanatsal etkinliklerin planlanması önerilmektedir. Bu çalışmada ayrıca öğretmen adayları küçük grup etkinliklerinin önemli bir işleve sahip olduğuna yönelik farkındalıklarının arttığını belirtmişler ve farklı masalarda öğrencilerin istasyon tekniği ile çalışmalarını önermişlerdir. Ayrıca bu etkinlikler sırasında birden fazla eğitimcinin sınıfta destekleyici şekilde görev almasından dolayı memnuniyetlerini dile getirirken bu uygulamanın çocuklara kurulan etkileşimi ve iletişimi güçlendirdiğini açıklamışlardır. Genel olarak uygulamayı işlevsel bulduklarını açıklamalarına rağmen önerilerde bulunmuş olmaları da söz konusu dersin işlevini yerine getirdiğini düşündürmektedir.

Ders kapsamında öğrencilere özgün ve yaratıcı düşünmeleri için çeşitli fırsatlar sağlanmış değerlendirilmelerde bulunmaları desteklenmiştir. Öğrenciler *sanat etkinliğinde daha farklı materyal sunma, farklı masalarda çalışılmasını destekleme, değerlendirme basamağına yer verme, uygulamada eksiksiz hazırlık yapma, eğitim sürecinde kullanılacak materyallerin hazırlanmasına çocukları dâhil etme* gibi oldukça işlevsel önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmen adaylarının “*uygulamalarda değerlendirme sürecine daha çok önem verirdim*” düşüncesi de takdir edilecek bir bulgu olarak yorumlanmıştır. Bresler (1998) okullarda verilmekte olan sanat eğitiminde yorumlamaya, anlam bulmaya ve estetik deneyime yeterli önemin verilmediğini

belirtmektedir. Oysaki söz konusu eser ile sanatçı ve değerlendiricinin algısı arasında kurulan diyalogların önemli olduğu vurgulanmaktadır. Yapılan eser üzerinde odaklanması ve bireyin olayları değerlendirecek bazı sorular sorarak olayları irdelemesi gerekmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının önerilerinden bazıları söz konusu sınıfta merkezlerin olmaması ve sınıftaki dolapların ve masaların yerleşim düzeninin uygun standartlarda olmaması nedeniyle verildiği düşünülmektedir. Dersin ikinci veya üçüncü sınıfta olmasının daha işlevsel olacağını düşünmelerine rağmen bir öğrenci dışında dersin programda olması gereken bir ders olduğunu bu dersin gerek kişiliklerine özgü gerekse de mesleklerine özgü çok çeşitli kazanım sağladığını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada bir pilot uygulama yerine uzun soluklu uygulamaların planlanmasının adayların çocuklardaki gelişim sürecini takip edebilmelerine daha fazla olanak sağlayabileceğini düşündürmektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın en temel sınırlılığı 11 öğretmen adayının söz konusu etkinliği tek bir sınıfta gerçekleştirmesi olmuştur. Her ne kadar yan sınıfın boş olmasından yararlanarak öğrenciler gruplar halinde çalışmaya katılmaya özen gösterebilirler de etkinliklerin yoğun olması ve koordinasyon sorunları nedeniyle zaman zaman uygulamada aksaklıklar yaşanmıştır. Ayrıca, bir sınıfta iki öğretmen adayının beraber çalışabileceği, uzun soluklu sanat etkinliklerinin döneme yayılarak nitelikli uygulamalar ve uyarılarla gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı da pilot uygulama yapılan okulda merkezlerin olmaması, sınıf düzeninin ve dolapların hala duvara dayalı bir şekilde konumlandırılmış olmasıdır. O nedenle sınıf ortamında gerek özgün tasarımların sergilenmesinde gerekse görsel materyallerin ve eğitici oyuncakların sunulmasında ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. Estetik ve sanatsal açıdan donanımlı sınıf yaratmak için yapılan girişimlerde duvarda asılacak yerlerin olmaması ya da sergilenecek dolapların uygun olmaması gibi faktörler nedeniyle arzu edilen sınıf düzeni kurmakta güçlükler yaşanmıştır. Ancak her türlü zorluğa rağmen sınıf olabildiğince sanatsal ve estetik açıdan düzenlenmiş ve okuldaki diğer sınıflardaki öğretmenler ziyaret amaçlı sınıfa gelmişler ve oldukça ilgi göstermişlerdir. Söz konusu uygulamaların daha işlevsel olması için sınıfların donanımında değişikliklerin yapılması benzeri çalışmalar için destekleyici ve kolaylaştırıcı olacaktır.

Kaynakça

- Abacı, O. (2011). Okul öncesi çocuk ve sanat eğitimi. 10 Ocak 2017 tarihinde <http://oyaabacisanategitimi.blogspot.com.tr/2011/12/okul-oncesi-cocuk-ve-sanat-egitimi.html> adresinden alınmıştır.
- Acer, D. (2011). Okulöncesi öğretmen adaylarının materyal geliştirme dersine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Elementary Education Online*, 10(2), 421-429.
- Acer, D. & Ömeroğlu E. (2008). A study on the effect of aesthetic education on the development of aesthetic judgment of six-year-old children. *Early Childhood Education Journal*, 35(4), 335-342.
- Apps, L. & MacDonald, M. (2012). Classroom aesthetics in early childhood education. *Journal of Education and Learning*, 1(1), 49-59.
- Aykut, A. (2006). Günümüzde görsel sanatlar eğitiminde kullanılan yöntemler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 33-42.
- Bae, J. (2004). Learning to teach visual arts in an early childhood classroom: The teacher's role as a guide. *Early Childhood Education Journal*, 31(4), 247-254.
- Bresler, L. (1998). "Child Art," "Fine Art," and "Art for Children": The shaping of school practice and implications for change. *Arts Education Policy Review*, 100(1), 3-10,
- Fox, J. E. & Schirmacher, R. (2014). *Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi*. (N. Aral & G. Duman, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güven, S. (2006). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersinin kazandırdığı yeterlikler yönünden değerlendirilmesi (İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 165-179.
- İlhan, A. Ç. (2005). Educating Turkish primary school teachers in visual arts: The past and the future. *The International Journal of Art and Design Education*, 24(3), 254-260.
- Jalongo, M. R. (1999). How we respond to the artistry of children: Ten barriers to overcome. *Early Childhood Education Journal*, 26(4), 205-208.
- Özkan, B. & Girgin, F. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin görsel sanat etkinliği uygulamalarının değerlendirmesi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(4), 79-85.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif: SAGE Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Okul öncesi eğitim programı. Ankara: MEB.
- Sharp, C. (2004). Developing young children's creativity: What can we learn from research? *TOPIC*, 32, 5-12.
- Twigg, D. & Garvis, S. (2010). Exploring art in early childhood education. *The International Journal of the Arts in Society*, 5(2), 1-12.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırmalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ercivan Zencirci, D. (2012). Okul Öncesi Dönemde Resim Eğitimi dersi kolaj uygulamaları. *Ege Eğitim Dergisi*, 13(2), 76-90.